

Långvarig arbetsoförmåga och försörjning

Var får jag hjälp om arbetsoförmågan drar ut på tiden

Industriarbeten är tunga och många förlorar sin arbetsförmåga helt eller delvis under årens lopp. På grund av arbetsoförmågan blir det svårare att försörja sig. Man vet inte alltid var man kan söka stöd då arbetsförmågan och ekonomin försämras.

För att förebygga arbetsoförmåga vidtas i första hand åtgärder på arbetsplatsen. Under de senaste åren har sjukförsäkringslagen ändrats för att just åtgärderna på arbetsplatsen och åtgärderna av företagshälsovården ska bli effektivare när en arbetstagares arbetsförmåga är hotad.

Syftet med den här broschyren är att ge fingervisningar om hur man navigerar inom ersättningssystemet och varifrån man kan få stöd. Förhoppningsvis kan den vara till nytta för såväl ombudsmän som förtroendemän på arbetsplatserna och i synnerhet för arbetsoförmögna medlemmar. På Industrifackets webbplats uppdateras alltid webbversionen av guiden när det sker förändringar i lagstiftningen.

Läs också:

- www.teollisuusliitto.fi/sv
- www.arbetspension.fi
- www.fpa.fi, FPA:s webbsidor om insjuknande och ersättningar
- www.tvk.fi/sv, Olycksfallsförsäkringscentralen
- Försäkringsanstalternas egna webbplatser

Långvarig sjukdom och arbetsförmåga

Det inkomstbortfall som arbetsförmågan med-
för ersätts i första hand av arbetsgivaren, som
betalar lön för sjukdomstiden. I de här anvis-
ningarna fokuserar vi på situationer när sjuklön
inte längre betalas, när arbetsförmågan av
någon anledning blivit långvarig eller när det
finns en allvarlig risk för arbetsförmåga.

Anvisningarna är mycket allmänna. De
viktigaste bestämmelserna finns i sjukförsäk-
ringslagen, lagen om pension för arbetstagare
och lagen om olycksfall i arbetet och om
yrkessjukdomar.

Enbart en diagnos räcker oftast inte som
bevis för arbetsförmåga. De som lider av
samma besvär eller samma sjukdom kan
klara av vissa arbetsuppgifter, ha begränsad
arbetsförmåga när det gäller andra och vara
fullständigt arbetsförmögna för något arbete.
Man måste alltid känna till vad arbetstagaren
drabbats av och vilket arbete han eller hon
utför.

Orsaken till arbetsförmågan kan vara en
konstaterad sjukdom, en konstaterad yrkes-
sjukdom eller en misstanke om yrkessjukdom,
ett olycksfall i arbetet eller rehabilitering, och
ersättningar betalas alltid enligt det system
som används för en viss orsak. Skriftliga beslut
om ersättning eller om avslag får överklagas.

I lagstiftningen förekommer begreppet
arbetsförmåga i något olika betydelser. De
tre viktigaste nämns nedan.

- Enligt sjukförsäkringslagen har en arbets-
tagare rätt till sjukdagpenning om han eller
hon p.g.a. sjukdom (tillfälligt) är oförmögen
att utföra sitt eget arbete eller därmed nära
jämförbart arbete.
- Vid ansökan om invalidpension i enlighet
med lagen om pension för arbetstagare
förlorar det egna arbetet och yrket sin
betydelse och det enda som beaktas är
den återstående arbetsförmågan att utföra
vilket arbete som helst.
- Enligt lagen om olycksfall i arbetet och om
yrkessjukdomar ska arbetsförmågan eller

den nedsatta arbetsförmågan uttryckligen
vara orsakad av ett ersättningsbart arbets-
olycksfall eller en ersättningsbar yrkessjuk-
dom.

Dagpenningen eller ersättningen för rehabilite-
ring bestäms i olika fall enligt olika lagar.

Kort om läkarintyg

A-intyg: Används för att konstatera arbets-
förmåga som varar under 60 dagar för
dagpenning från FPA. A-intyget lämnas också
till arbetsgivaren som på detta sätt får reda
på diagnosen. Hur intyget ska behandlas på
arbetsplatsen regleras i lagen om integritets-
skydd i arbetslivet.

B-utlåtande: Innehåller mer omfattande upp-
gifter om sjukdomen för dagpenning, pension
eller rehabilitering från ett arbetspensionsbo-
lag eller FPA. För samma tid kan ett A-intyg
skrivas för att lämnas till arbetsgivaren.

E-utlåtande: Utfärdas om arbetsolycksfall och
yrkessjukdom eller om misstanke om dessa för
ett olycksfallsförsäkringsbolag. Enligt försäk-
ringsbolagets beslut ersätts behövliga under-
sökningar, behandlingar och dagpenning,
även rehabilitering. För den eventuella tiden för
arbetsförmåga kan ett A-intyg skrivas för att
lämnas till arbetsgivaren.

**Läkarintyget skrivs alltid
för någon förmån.**

Försörjning under sjukdomstid

FPA:s sjukdagpenning:

- En arbetstagare som är oförmögen att utföra sitt eget arbete eller därmed nära jämförbart arbete p.g.a. sjukdom och är i åldern 18–67 år har rätt till sjukdagpenning.
- Dagpenningen betalas efter en självrisktid, som är den dag man insjuknar och de följande 9 vardagarna.
- Om arbetstagaren får lön under sjukdomstiden, betalas dagpenningen till arbetsgivaren.
- Arbetstagaren ska till FPA lämna en bedömning från företagshälsovården om sin arbetsförmåga och sina möjligheter att fortsätta i arbetet senast när sjukdagpenning har betalats för sammanlagt 90 vardagar.
- Maximitiden för dagpenningen är 300 vardagar (mån–lör, förutom söckenhelger) för samma sjukdom under två år.
- När maximitiden har uppnåtts kan sjukdagpenning betalas p.g.a. samma sjukdom först när arbetstagaren har varit arbetsför i tolv månader. Att vara arbetssökande jämställs med att vara arbetsför av FPA.
- Från och med ingången av 2020 grundar sig sjukdagpenningen på årsinkomsten, dvs. direkt på inkomsten för de 12 månader som föregår arbetsoförmågan. År 2019 används fortfarande den gamla beräkningsformeln och dagpenningen grundar sig på den föregående beskattningen.

Sjukdagpenningens tilläggsdagar (8 kap. 9 § 5 mom. i sjukförsäkringslagen). Sjukdagpenning kan också beviljas trots att maximitiden gått ut, om den försäkrade återvänder till förvärsarbete och hans eller hennes tidigare sjukdom återkommer efter att tiden i arbete har varat minst 30 dagar. Det finns inga bestämmelser om längden på den dagliga arbetstiden. Arbetsprövning med lön eller ersättande arbete i enlighet med kollektivavtalet räknas också. Däremot godkänns inte semester eller

tid som arbetssökande som tid i arbete. Arbetet får endast avbrytas under lediga dagar eller för en sjukdomstid som inte varar längre än självrisktiden.

Tilläggsdagpenningen betalas i en eller flera perioder för sammanlagt högst 50 vardagar. Vid beviljandet av dagpenningen tillämpas de självrisktider som avses i 7 § (1 + 9).

Partiell sjukdagpenning har som syfte att stödja en person att stanna kvar i arbetslivet eller underlätta återgången i arbete efter en längre period av arbetsoförmåga. Det är möjligt att få partiell sjukdagpenning direkt efter självrisktiden. Förutsättningen är att den anställda arbetat minst 30 timmar per vecka och att det ingås ett tillfälligt arbetsavtal om deltidsarbete för den tid som partiell sjukdagpenning betalas. Arbetstiden ska minska med 40–60 %. Partiell sjukdagpenning betalas ut i minst 12 vardagar och högst 150 vardagar. Användningen av partiell sjukdagpenning förutsätter samarbete mellan arbetstagaren, arbetsgivaren, FPA och företagshälsovården.

Efter sjukdagpenningens maximitid kan en person som är arbetsoförmögen beviljas invalidpension som betalas som rehabiliteringsstöd (tidigare tidsbestämd pension) av sitt arbetspensionsbolag. Under rehabiliteringstiden ska det finnas en rehabiliteringsplan eller plan för återgången till arbetet. Det är vanligen den vårdande enheten som sörjer för den. För invalidpension förutsätts det att 300 dagar har betalats av sjukförsäkringen och att arbetstagarens arbetsförmåga har varit nedsatt med 3/5 under minst ett år. För delinvalidpension krävs att arbetsförmågan är nedsatt med 2/5.

En arbetsoförmögen persons rätt till arbetslöshetsdagpenning (3 kap. 3 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa). När sjukdagpenning har betalats för maximitiden och arbetsförmågan fortsätter måste man ansöka

om invalidpension. Om behandlingen av ansökan om sjukpension pågår eller om den ansökande överklagat avslag på ansökan om sjukpension och arbetstagaren fortfarande är arbetsoförmögen kan han eller hon ansöka om arbetslöshetsförmån. Förutsättningen är att arbetsgivaren inte kan erbjuda arbetstagaren arbete som överensstämmer med arbetsförmågan. Då ska arbetsgivaren ge ett utlåtande om detta för arbetslöshetskassan. En medlem ska anmäla sig som arbetssökande vid arbets- och näringsbyrån och lämna utlåtanden från arbetsgivaren och läkaren till arbetslöshetskassan. I dagpenningansökan fyller man i "sjuk" för varje dag.

Intyg till en arbetslös person som är partiellt arbetsför arbetssökande. En arbetslös person som är partiellt arbetsför kan begära ett intyg av arbets- och näringsbyrån för en storarbetsgivare om att personen har antecknats i byråns kundregister som partiellt arbetsför arbetssökande. Arbetstagaren lämnar själv intyget till arbetsgivaren. Den här åtgärden sänker tröskeln för en storarbetsgivare att anställa någon som är partiellt arbetsför.

Ifall den partiellt arbetsföra personen under de fem första åren i det nya anställningsförhållandet blir arbetsoförmögen, garanterar intyget att sjukpensionen inte inverkar på storarbetsgivarens avgiftsklass för arbetspension. När det gäller pensionsärenden bestäms arbetsgivarens storlek utifrån den faktiska lönesumman. I fråga om storarbetsgivare är lönesumman ca 2 miljoner euro i året.

Orsakerna till arbetsförmågan och ersättningssystemen

A. Sjukdom som orsak till arbetsförmågan (sjukdomar i stöd- och rörelseorganen, astma, hjärtsjukdom, diabetes, allvarlig depression eller liknande)

Modellen för tidigt stöd:

På de flesta arbetsplatser används en så kallad modell för tidigt stöd. Detta innebär att man försöker ingripa i faktorer som hotar arbetsförmågan eller orsakar arbetsförmåga i ett så tidigt skede som möjligt med hjälp av metoder för arbetsgivarna och företagshälsovården. Syftet är att stötta en person att stanna kvar i arbetet så länge som möjligt och undvika arbetsförmåga.

Arbetslagarnas arbetsförmåga kan stödjas på många olika sätt på arbetsplatserna. De kan få utföra lättare arbete eller byta arbete, arbetstiden kan bli flexiblare eller ändras eller så kan de delta i rehabilitering med stöd från FPA (KIILA, symtomriktade rehabiliteringskurser) eller liknande.

Arbetsgivaren kan av arbets- och näringsbyrån få stöd för specialarrangemang på arbetsplatsen, om en person som ska anställas eller som är anställd har en skada eller sjukdom som förutsätter att förhållandena ändras. Stöd för specialarrangemang fås för anskaffning av arbetsredskap och möbler, för behövliga ändringsarbeten på arbetsplatsen samt för den hjälpen annan arbetstagare ger.

Risk för arbetsförmåga till följd av sjukdom, lyte eller skada (Lagen om pension för arbetstagare).

Det är bra att allra först ta reda på om man diskuterat med företagshälsovården och förmannen och försökt hitta ett lättare arbete eller redan har provat på detta. Först ska ärendet diskuteras som ett trepartssamtal med företagshälsovården. Företagshälsovården

har en skyldighet att handleda och ge råd till partiellt arbetsföra och arbetsgivare på arbetsplatsen eller att hänvisa arbetstagaren till vård eller rehabilitering. Denna verksamhet hör till den s.k. lagstadgade förebyggande företagshälsovården.

Om arbetstagaren har ett sådant lyte, en sådan skada eller sjukdom som sannolikt (om inga ändringar görs) medför risk för arbetsförmåga inom fem år, har arbetstagaren rätt till arbetspensionsrehabilitering (lagen om pension för arbetstagare). Till den här rehabiliteringen söks med en egen ansökan och ett B-utlåtande av en företagsläkare. Det är bra om också arbetsgivaren samtidigt ger ett utlåtande.

Arbetslagaren har subjektiv rätt till arbetspensionsrehabilitering. En förutsättning är att personen är etablerad i arbetslivet. Med etablerad avses fem års arbetshistoria och sammanlagt minst 35 614,03 € i arbetspensionsinkomster (nivån år 2019) samt tex. yrkesutbildning och arbete i yrket. Rehabiliteringen ska också uppskjuta arbetspensioneringen.

Vid risk för arbetsförmåga är den rehabilitering som ges alltid yrkesinriktad rehabilitering. Den kan ske på den egna arbetsplatsen så att arbetspensionsbolaget finansierar hjälpmedel eller arbetsprövning i något lättare arbete. Arbetsprövning kan också ordnas i arbete hos en annan arbetsgivare. Om arbetsgivaren betalar lön, får denne själv rehabiliteringspenningen till arbetstagaren, rehabiliteringsklienten.

Yrkesinriktad rehabilitering kan också innebära att man deltar i en kurs på arbetsplatsen eller t.ex. vid ett kurscenter för att lära sig en annan uppgift. Det kan också betyda total omskolning till en annan bransch och uppgift eller näringsstöd (för att bli företagare). Närmare uppgifter om bl.a. ersättningens storlek

fås på arbetspensionsbolagens webbplatser och **från FPA**.

Förutom arbetspensionsbolag kan också **FPA** ordna yrkesinriktad rehabilitering, men ett rehabiliteringsärende kan vara anhängigt endast på ett ställe åt gången. FPA:s rehabilitering är främst avsedd för personer som inte har den arbetslivskontakt som krävs i arbetspensionssystemet. I sådana situationer är det vanligt t. ex. med arbetslöshet som har varat över två år.

B. Arbetsolycksfall som orsak till arbetsoförmågan

Genom arbetsgivarens lagstadgade arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring ersätts det inkomstbortfall som orsakats av ett olycksfall i arbetet och behövlig rehabilitering för den skadade. Från olycksfallsförsäkringen betalas också behövliga sjukvårdskostnader, undersökningar och läkemedel.

Rehabiliteringen kan vara inriktad på att förbättra arbets- och förvärvsförmågan (yrkesinriktad rehabilitering) eller på att förbättra arbets- och funktionsförmågan (tidigare medicinsk rehabilitering). Man kan alltid väcka ett ärende om ersättning för ett olycksfall vid ett försäkringsbolag genom att lämna in ett E-utlåtande av en läkare.

Det finns ingen maximigräns för ersättning för arbetsoförmåga som orsakats av olycksfall. Så länge som skadan från olycksfallet orsakar arbetsoförmåga ersätts den. Olycksfallsdagpenningen är ungefär lika hög som lönen och ett år efter olycksfallet ändrar den namn till olycksfallspension. Ibland ersätts också partiell arbetsoförmåga eller nedsatta förvärvsinkomster som orsakats av ett olycksfall.

Ersättningar enligt lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar har företräde. Detta betyder att t.ex. ett olycksfall som inträffat i trafiken under en arbetsresa först i andra hand ersätts av trafikförsäkringen.

Allt som inträffar på arbetsplatsen uppfyller inte definitionen av ett arbetsolycksfall. För att ett skadefall ska ersättas som ett olycksfall

i arbetet ska olycksfallet alltid vara orsakat av en yttre faktor. Även ömhet som uppstått i samband med arbetsrörelser kan ersättas, men endast under en begränsad tid.

Efter arbetsolycksfallet kan också yrkesinriktad rehabilitering ordnas för den skadade. Pensionsbolagen överlåter vanligen utredningen av ärendet till någon utomstående aktör. Under tiden som rehabiliteringen utreds, liksom under tiden för omskolning, betalas olycksfallspension utifrån årsarbetsinkomsten (observera att det inte är samma sak som grunden för sjukförsäkringens dagpenning).

Om yrkesinriktad omskolning betalas av olycksfallsförsäkringen, kan den omskolades sysselsättning understödas ännu under ett halvår. Först därefter upphör vanligen utbetalningen av olycksfallspensionen och den skadade är arbetslös enligt sitt nya yrke.

C. Yrkessjukdom som orsak till arbetsoförmågan (t. ex yrkesastma, yrkesallergi eller dammlungesjukdom)

Yrkessjukdomar, de undersökningar och den vård som de kräver och arbetsoförmågan ersätts som arbetsolycksfall enligt lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar. På arbetsplatsen är det viktigaste att förhindra exponering. Ofta får den insjuknade yrkesinriktad rehabilitering via olycksfallsförsäkringen.

Jämförelse

Ersättande arbete

Tillfällig lösning

- tills arbetsförmågan återställts

Då en person till följd av ett arbetsolycksfall eller en sjukdom är förhindrad att utföra sitt normala arbete, men klarar av att utan att riskera sin hälsa utföra något annat arbete tillfälligt för den egna arbetsgivaren, eller t. ex får utbildning.

Alltid annat än det huvudsakliga arbetet

- varierande arbetsuppgifter

Om inget annat har avtalats lokalt, betalas samma lön som för det normala arbetet.

Grundar sig på kollektivavtalet

- arbetsgivarens beslut om anvisning av ersättande arbete för arbetstagaren ska grunda sig på ett medicinskt motiverat ställningstagande
- systemet ska behandlas vid samarbetsförfarande
- ska delges alla arbetstagare

Vanligen heltidsarbete

Arbetstid som berättigar till utkomskydd för arbetslösa tjänas in (eftersom ingen sjukdagpenning betalas)

Partiell sjukdagpenning

Tillfällig lösning för anställningsförhållanden på heltid

- ska pågå i minst 2 veckor (12 vardagar)
- tills arbetsförmågan återställts
- för max. 150 vardagar under två år
- har arbetstagaren varit arbetsför i 12 månader utan avbrott, ska inte dagar med partiell sjukdagpenning före denna tid beaktas när maximitiden räknas ut

Syftet är att stödja en arbetsoförmögen person att stanna kvar i arbetet eller att återvända till arbetet.

I arbete där man utan att riskera hälsan eller tillfrisknandet klarar av att utföra en del av sina arbetsuppgifter.

Partiell sjukdagpenning kan betalas direkt efter självrisktiden

- insjuknandedagen och de 9 följande vardagarna
- en vardag om arbetsförmågan börjar på nytt p.g.a. samma sjukdom inom 30 dagar från den tidpunkt då dagpenning senast betalades
- den partiella sjukdagpenningen är hälften av sjukdagpenningen

Grundar sig på sjukförsäkringslagen och en överenskommelse mellan arbetstagaren och arbetsgivaren

- ett utlåtande till FPA för partiell sjukdagpenning utfärdas av en företagsläkare som känner till arbetsuppgifterna eller en annan läkare som känner till den försäkrades arbetsförhållanden (B-utlåtande om arbetsförmåga)

Arbetstiden minskar med 40–60 %, tillfälligt avtal om deltidarbete.

Arbetstid som berättigar till utkomskydd för arbetslösa tjänas inte in.

This image shows a full page of white paper with horizontal blue or grey ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page, providing a template for handwriting practice or general writing. There are no margins, text, or other markings on the page.

Industri facket

Hagnäskajen 1 A
PB 107, 00531 Helsingfors
Växel: 020 774 001
www.teollisuusliitto.fi/sv